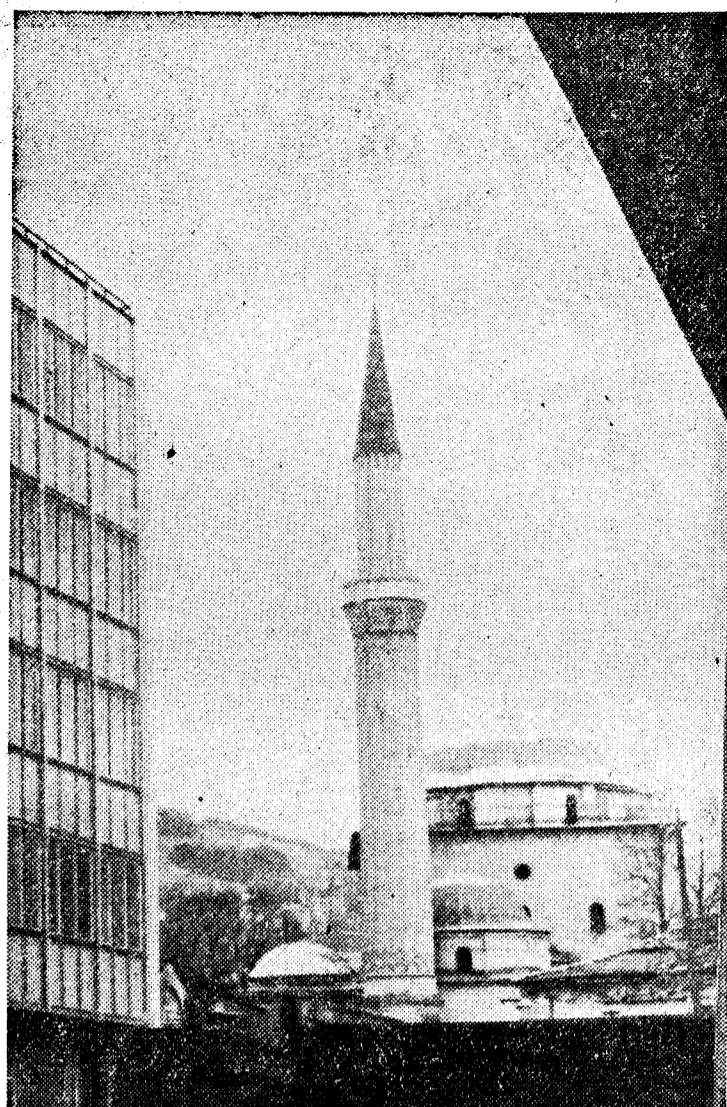

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Značilnosti Sarajeva — srečanje starega s sodobnim, orienta z Evropo — kjer se je danes, 28. septembra, pričel V. kongres Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije

NEKAJ BESED O PRIPOMBAM IN PREDLOGIH K STATUTU ZZB NOVJ

Danes se je v Sarajevu pričel V. kongres Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije. Na njem je prisotnih nad 600 delegatov in članov zveznega odbora. Povabljenih je bilo tudi nad 30 delegatov nacionalnih združenj in mednarodnih zvez bivših borcev

»Zgledni« komunisti

Občinski komitee zveze komunistov Sarajevo — Center je sprejel predlog komisije, ki je ugotovljala odgovornost komunistov iz elektro podjetja »Valter Perić« za sklepe delavskega sveta, ki so izvalili oster odmev v javnosti (razdelitev 95 milijonov din na račun ustvarjene razlike — tik pred podražitvijo elektrike). Iz Zveze komunistov so izključili Mrica Montijo, bivšega direktorja, Sabrija Suljanovića, namestnika predsednika delavskega sveta in Gorka Kuljića, člana upravnega odbora in delavskega sveta.
Politika — 16. 9. 1965

Ali boš ali ne boš — odbornik

Nad 80 volivcev iz Stojkovca, Presečine, Velikega Crnjana in še nekaterih vasi občine Vučje pri Leskovcu, je podpisalo zahtevo, da o delu odbornika Milutina Cvetkovića razpravljajo na zborih volivcev, kar zanemara svojo dolžnost. Zbori so že sklicani.
Borba — 17. 9. 1965

Petnajstkratne razlike

V zdravstvenem domu v Splošni bolnišnici v Murski Soboti so izdelali analize za revalorizacijo osebnih dohodkov, ki so pokazale precejšnja nesorazmerja v prejemkih zaposlenih. V Splošni bolnišnici v Murski Soboti se akontacije osebnih dohodkov gibljejo med 30 tisoč in 453 tisoč dinarji. Tako visoka nesorazmerja v osebnih prejemkih zaposlenih zagovarjajo v bolnišnici s pomanjkanjem zdravniškega kadra.
Delavska enotnost — 16. 9. 1965

Važna je samo plača...

V podjetjih elektro gospodarstva v Leskovcu, katerih osebnih dohodki sta tako najvišji, se prejemki zaposlenih povečali za 27,3 odstotka, čeprav je produktivnost dosegla komaj 72,3 odstotka lanske. V tekstilni industriji so podobne razmere — osebni dohodki so večji za 18,4 odstotka, a produktivnost je ostala na lanski ravni.
Borba — 18. 9. 1965

Milijoni v odpadku

»Litostroju« v Ljubljani so ugotovili: »Pri desetletnem delu liku staja blj dva tona litine. Nič. To se ni zgodilo prvič. Ali nam ni stó trideset ton mase že letos obeležalo v peč, ker oblikovalci niso pripravili dodatnih modelov? Dvakrajt smo jo morali topiti... V milijone grede nepotrebni stroški. Nekateri napisi se pri nas ponavljajo več mesecev zapored, preden jih odpravimo.«
Delavska enotnost — 17. 9. 1965

Delo jim ne diši

V zavodih za zaposlovanje ljudje v evidenci približno 48.000 ljudi, ki iščejo delo, hkrati pa je značilno, da na socialističnih gospodarstvih v kmetijstvu, v rudnikih in v večini obrtne dejavnosti primanjkuje delovne sile. Zanimivo je tudi to, da 10.000 brezposelnih ni hotelo sprejeti nobenega dela, ki so jim ga ponujali.
Komunist — 17. 9. 1965

Zanimivi podatki

Podatki za celotno gospodarstvo kažejo, da prejema do 25.000 din 1,4 odstotka zaposlenih, do 30 tisoč dinarjev 2,1 odstotka ter nad sto tisočakov 7,9 odstotka. Najzanimivejša je panoga znanost, zato bi najpanosni način vse razpoložljive podatke: do 25.000 prejema 0,1 zaposlenih, do 30.000 din 0,1%, z več kot sto tisočaki pa je zgolj 2,4 odstotka (!) zaposlenih.
TT — 21. 9. 1965

Boleče poškodbe

Ze zato, ker so lani 1103 gospodarske organizacije porabile 11,6 milijarde dinarjev za zaščito delavcev, bi bilo pričakovati, da se bo znižalo število poškodb. Toda pričakovano se ni polnilo, nasprotno, število poškodb se je povečalo. V letu 1963 je bilo na vsakih 1000 zaposlenih 69,5 poškodb, a lani — 70,4. V posameznih vejah gospodarstva se je število poškodb zvišalo tudi do 18 odstotkov (zanimivo je to, da je kljub temu število poškodb delu v Srbiji za 7 odstotkov nižje od jugoslovskega povprečja).
Borba — 22. 9. 1965

Kazni za navijalce cen

Na sestanku (zveznega in glavnih republikanskih inšpektorjev v Beogradu) so poudarili, da so bili proti organizacijam, ki kršijo predpise, storjeni odločni ukrepi. V Srbiji na primer so doslej vložili 1522 prijav, od teh 411 kazenskih in za gospodarske prestopke. Na Hrvaškem je bilo vloženo 155 kazenskih prijav, 257 za gospodarske prekrške in 1377 za prekrške, v Sloveniji pa 242 kazenskih prijav in prijav za gospodarske prekrške. Izrečenih je bilo tudi več obšodb.
Delo — 21. 9. 1965

Zaradi obsežnega dnevnega reda bo kongres zasedal tri dni. Razpravljal bo tudi o novem statutu, od katerega osnutku so razpravljali borci širom po vsej državi. Pred kratkim se je v Beogradu sestala komisija za statut ZZB NOV Jugoslavije in razpravljala o pripombah in predlogih k osnutku. Na tem sestanku so sprejeli tudi prečiščeno besedilo statuta, ki ga bodo dobili delegati na kongresu.

Va začetku so ugotovili, da so o osnutku javno razpravljali v organizacijah borcev, a tudi člani sami so se o njem marsikaj pomenili. Vse to je precej pripomoglo k temu, da je komisija prejela kar lepo število pripomb in predlogov za izpopolnitev osnutka. Dejstvo, da je prispelo z vseh strani SFRJ 85 pism od združenj in posameznih članov, potrjuje, da je imela ta komisija kar precej dela z usklajevanjem osnutka z različni pripombami in novimi predlogi, ki jih je bilo skupno 140. Večina teh predlogov je zadevala izpopolnjevanje osnutka in njegovo prilaganje vloži Zveze. Zanimivo je to, da so posamezna združenja predlagala, naj bi iz dosedanjih združenj borcev NOV in združenj VVI ustanovili enotno organizacijo, tako da bi v tem primeru tvorila Zvezo le združenja borcev NOV in združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev. Med predlogi so bili tudi posamezni, po katerih naj bi bila vsa organizacija od vrha

do krajevnih organizacij enotna. Na sestanku komisije so ugotovili, da se večina združenj strinja s predlogom statuta, po katerem naj nastane Zveza združenj borcev v občinah z združitvijo združenj borcev, združenj vojaških invalidov in združenj rezervnih oficirjev. Precej pripomb je bilo k uvodnemu delu statuta. V glavnem gre za to, da je osnovni smoter združenja vseh teh združenj v izvrševanju družbenih obveznosti in nalog, šele temu sledi pomoč članstvu pri uveljavljanju socialnih in drugih zakonitih pravic in ne tako, kot je navedeno v načrtu, ki je bil objavljen. Pripombe k tistemu delu statuta, ki govori o krepitvi demokratizma v organizaciji borcev in v Zvezi, naglašajo vlogo in pravico članstva pri odločanju o delu združenj. Gre namreč za krepitve načela javnosti pri delu združenj, razvijanju njihove samostojnosti pri njihovi aktivnosti po določilih statuta, za večje upoštevanje mišljenja članstva, krepitve odgovornosti organov združenj itd. Predlogi za izboljšanje osnutka statuta grede celo tako daleč, da po njihovem ne bi o sprejemu v članstvo odločal noben organ združenja »ali« Zveze, če kak državljan SFRJ ki hoče postati član, izpolnjuje vse pogoje, ki jih za sprejem v katerokoli združenje vsebuje statut. O sprejemu naj bi razpravljali in sklepali edino v prime-

ru, če je povsem jasno, da ta občan ne izpolnjuje pogojev. To, da tudi v primeru, če se pravica na vpis izpodbi, kakor tudi, če gre za izključitev iz članstva, se vsi predlogi strinjajo s tem, da gre pravica odločanja v vseh takih primerih samo najvišjemu organu združenja, to je letni skupščini, kot je to že predvideno v osnutku statuta. Nekatere pripombe se nanašajo tudi na dolžnosti in nespooredne družbene obveznosti članstva, ne samo v združenju in Zvezi, marveč prvenstveno v celotnem družbenem gibanju. Zato so na sestanku komisije ugotovili, da bodo vsa ta mišljenja prispevala k izboljšanju dejavnosti združenj in Zveze, da bo vse to povečalo neposredno udeležbo združenj in njihovega članstva pri odločanju o teh ali onih zadevah in nalogah, a predvsem o splošni politiki združenj in Zveze. Komisija za spremembe in dopolnitve statuta pri zveznem odboru ZZB NOV je pazljivo proučila vsa mišljenja, pripombe in predloge in na podlagi letih izboljšala osnutek statuta. Toda ne glede na vse to bodo po vsej verjetnosti o pripombah še precej razpravljali tudi na kongresu, ki bo nato sprejel prečiščeno besedilo novega statuta ZZB NOV Jugoslavije. S tem pa bodo postavljeni novi temelji nadaljnega razvoja organizacij borcev, vojaških vojni invalidov in rezervnih oficirjev in podoficirjev po občinah, republikah in tudi v SFRJ. V. M.

Važna seja predsedstva ZZB NOV Slovenije

Pod predsedstvom Franca Leskoška-Luke je bila 24. septembra seja predsedstva ZZB NOV Slovenije. Na podlagi vsem članom predsedstva dostavljenega gradiva so prisotni razpravljali o predlogu za priznanje statusa borca NOV pred 9. 9. 1943 — udeležencem iz Slovenskega Primorja in Istre ter o položaju listov organizacije.

Uvodna pojasnila k prvi točki je podal sekretar predsedstva Stane Bizjak. O pereči potrebi priznanja statusa borca NOV pred 9. 9. 1943 udeležencem iz Slovenskega Primorja in Istre smo že precej pisali. Navedemo naj le, da je bila razprava o tej zadevi živahna in tudi izčrpna. Seji sta prisostvovala tudi delegata za kongres Anton Sturm iz Kobarida in Marija Aljancić iz Kopra, ki bosta na kongresu ZZB NOVJ v Sarajevu govorila o tem problemu in tudi obrazložila tale predlog: 70. člen TZPZ naj se dopolni z novim dostavkom: »Borcem NOV iz Slovenskega Primorja in Istre, takratnim italijanskim državljanom, se prizna enak status, če so stopili v NOV oziroma začeli aktivno in organizirano delati v NOB pred 29. novembrom 1943. Ta status se jim prizna tudi, če so se borili za cilje NOB v oboroženih formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah. Pristojni organ, ki vodi postopek za priznanje statusa bor-

ca pred 29. 11. 1943, si mora preiskrbeti mnenje posebne republiške komisije iz 195. čl. tega zakona o pogojih za priznanje tega statusa.« O položaju »TV 15«, »Borca« in »Kurirčka« je poročal direktor Založbe Borec Josip Logar-Božo. Zaradi podražitve papirja in tiska, kot neizbežne posledice gospodarske reforme, bo namreč treba najti sredstva, potrebna za kritje razlike v stroških. Po izčrpni razpravi in ob upoštevanju posameznih predlogov, je predsedstvo sklenilo, da bo posebna komisija proučila, kako v prihodnje zagotoviti nemoteno izhajanje listov ZZB NOV Slovenije. Predsedstvo je sklenilo tudi, da bodo na kongresu v Sarajevu slovenski delegati podprli Zvezo slepih Jugoslavije v njenem štemljenju po uveljavitvi zakonskih določil, po katerih bi tistim, ki so oslepli ob eksplozijah vojnega materiala, bila zagotovljena določena renta. V. M.

O čem naj bi razpravljali na kongresu?

Predlogi komisije za razvijanje tradicij NOB

Komisija za razvijanje tradicij NOB pri predsedstvu ZZB NOV je imela prejšnji teden svojo sejo. Delo te komisije je razdeljeno na 13 odborov, ki so v svojem dosedanjem delu do-

segli precejšnje uspehe. Na seji, ki so ji prisostvovali predsedniki odborov in nekateri delegati petega kongresa ZZB NOVJ v Sarajevu, so se najprej pogovorili, katere zadeve iz dela

te komisije bi kazalo načeti in obrazložiti na kongresu. Po mnenju članov, ki so o tem razpravljali, bi to bil »Kurirček festival« in v tej zvezi predlog za nadaljevanje literarnih nastopov mladinskih pisateljev, ki na tem festivalu berejo odlomke iz svojih del pred mladino in ki se ob tej priložnosti pogovorijo o svojem nadaljnjem delu. Tudi o nalogah RTV v zvezi z razvijanjem tradicij NOB in participacijjo sredstev v te namene, bi bilo prav, da bi se pogovorili. Na kongresu bi kazalo spregovoriti tudi o težkih gmotnih razmerah v muzejih NOB.

Seji je bil predložen tudi program dela zgodovinskega odbora, ki so ga prisotni soglasno sprejeli. Prav tako so z odobravanjem sprejeli poročilo, da se CK ZKS strinja s predlogom glede uskladitve dela vseh institucij in organov, ki se ukvarjajo z zgodovinsko dejavnostjo iz NOB. Ko so se nadalje pogovorili tudi o uspešnih dosedanjega dela, so se precej časa zadržali ob težavah pri pisanju kronik ter ob partizanskih srečanjih. V tej zvezi ne gre prezreti poročila predstavnika Zveze tabornikov, ki je letos organizirala pohod svojih članov ter gostov iz Hrvaške in Srbije po partizanskih poteh Pohorja in Bele krajine. Na ta način ta organizacija najuspešneje seznanja svoje člane z NOB.

Kadarkoli govorimo o prenašanju tradicij NOB, mislimo pri tem tudi na vzgojo naših najmlajših in pri tem bo treba še posebej opozoriti na sodelovanje RTV s šolskimi činitelji in na določene pomanjkljivosti in napačne pri tem delu. Sem sodi tudi področje mladinske književnosti iz NOB.

Tudi o načinu poučevanja zgodovine NOB bi kazalo spregovoriti, ker so prav tu opazne precejšnje pomanjkljivosti. Vse to je bilo le nekaj misli oziroma predlogov prisotnih članov, delegati na kongresu pa se bodo vsekakor sami odločili, o čem bodo govorili v komisiji, ki bo obravnavala problematiko negovanja tradicij NOB. V. M.

OBČANOVA BELEŽNICA

Občani — prav do zadnjega — pa naj se tega bolj ali manj zavedamo, smeti v luči vseh ukrepov, ki jih je prinesla gospodarska reforma (ne jh tudi še bolj) in bolje na razpoljo. Ne morda tukem, da bi morali klicati na pomoč ali pa izbežati »belo« zastavo, pač pa prav gotovo pred dejstvom, ali bomo še po starem krožili naprej ali pa se bomo odločili (vsi skupaj) za boljši jutrišnji dan in s tem tudi za boljši kos kruha.

Okrogla žoga

Zlasti se že ves čas uveljavljanja reforme skoraj sleherni dan ukvarjamo s »financami«. Pa naj gre za družinske »proračune« ali pa za proračune širših krajevnih skupnosti, katere član je vsak izmed nas in na katerem se, v taki ali drugačni obliki, tudi kažejo vse »dobre« in tudi »slabe« strani. In medtem ko ugotovljamo kopico težav, finančnih težav, pri različnih dejavnostih (na primer: šolsko, kulturno, umetnost, štipendiranje, vzgoja kadrov, stredstva, ki so za nove kadre potrebna in podobno), pa smo lahko priče tudi drugačnih stališč, ko gre, denimo, za naše nogo-metaše. Naj mi ne zamერიž, če sem to pot našilil pero prav zaradi njih. Priznati moram celo, da sem zelo vnet pristal te atraktivne igrice, ki že desetletja privlači na nogometne stadione milijone ljudi. Tudi ne moram reči, da ne bi z vnezo spremljal vseh dogajanj v tej športni vrsti. Toda...

Nekaj se mi zdi, da je skregano z vsami načeli. (Če nimam prav, naj me tovariši popravijo!) Za nogomet, bolj ali manj povsod kaj hitro najdemo sredstva, pa naj grede le-ta v milijone. (In tudi gredejo). Kaj hitro se zmenijo z delovnimi kolektivmi (ali pa tudi res z delovnimi kolektivci), za take ali drugačne vrste podpore. Skratka — v primerjavi z naporj za zbiranje sredstev za druge namene (zdravstvo, prosveta, kultura) imajo nogometaši precej lažje delo... Ne bi želel, da bi te vrstice izzvenele kot napad na okroglo žogo in dvaindvajset igralcev, ki ob nedeljah širom po naši deželi razveseljujejo in žlostijo premmogoe občane. Ne! Primerjal bi zgolj sredstva, ki jih uporabljamo zanje in sredstva, ki jih namenjamo drugim športnim panogam in zvrstem. Ali se vam ne zdi, da je vse drugo na moč zposostavljeno, pa najsi so kolektivni (športni) še tako prizadevni, koristni in dosegaajo celo boljše rezultate kot pa nogometaši? Tako se neredko kdaj pritočujejo igralci, pa rōkometaši, smučarji, hokejistij in drugi, ki vsekakor, vsaj v naši republiki, veliko več pomenijo od nogometašev. Vedno pogosteja so mnenja občanov, ki se s takim načinom financiranja — pa naj gre za se tako popularno športno zvrst — ne strinjajo. Pravijo: če hoče kdo gledati nogometne »gladiatorje« (o aferah v zadnjem času v nogometu ne bi govorili, saj je bilo o tem prelitega precej več uskarskega črnila kot morebiti o vsej gospodarski reformi skupaj!), naj tudi plača »ekonomsko« vstopnico. Torej toliko — kolikor dejansko stanje nogometaši s svojimi potovanji in osebnimi dohodki vred. Vstopnica naj bi veljala torej toliko, kolikor znašajo izdatki za nogometna tekmovanja. Tisti, ki bodo hoteli gledati tekmo, bodo tudi najbrž odšteli toliko denarja zanj (tisočaka, dva ali pa tudi tri). In nadaljujejo: vsak cirkus ima svojo ceno in menda nobenemu podjetju ali komuni še ni prišlo na misel, da bi finančno podprla cirkus! Zagovorniki nogometneštva pa so. kajpada drugačnega mnenja. Nasprotnega!

Naj bo kakor koli... Dejstvo je, da za posamezne reči ni stěžkov odsteti lepih denarcev, čeprav ne koristijo širokemu krogu občanov, da pa za razne druge reči nikoli »ni denarja«; za tiste, od katerih je odvisna pretežna večina občanov, Mar ne? IZTOK AUSEC

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Presenečeni Stalin

Trinajst dni po zmagoslavnem zaključku druge svetovne vojne, 24. maja 1945, so ob osmih zvečer priredili v Gregorijanski dvorani kremeljske trdnjave svečan sprejem v čast sovjetskih komandantov, ki so premagali wehrmacht. Vse pohvale, ki so jih bili ob tej priložnosti izrekli, pa so šle na račun Stalina, »človeka, ki je bil vse predvidel in vse vedel. Vsi dosežki znanosti in tehnike so bili povezani z njegovim imenom. Nadarjeni vojaški voditelji, ki so bili izšli iz ljudstva in jih je bila vzgojila KP SZ, komandanti front in armad ter pogumni borci so le izvajali Stalinovo zamisel in voljo.« Tako je M. Suslov napisal v »Komunistu« 3/1962.

Pa je bilo res tako?

Resnična obvestila ali širjenje panike?

Bilo je 1938. leta. V novi vojni svet Rdeče armade je razen Budjonija, Mehliša, Bliherja in Sapošnikova prišel tudi Stalin. Začeli so reorganizirati sovjetsko armado. Dali so ji tudi nova pravila boja. Vzgojali so nov starejšinski kader. Začeli so izdelovati tanke »T-34« in »Kliment Vorosilov«, preizkušali pa so tudi »katjuše«. Samohodno topništvo so zavrgli! Zato pa so serijsko izdelovali minomete. Tretji petletni načrt naj bi do konca 1942. leta dal Sovjetski zvezi novo obrambno moč.

Kaj pa storiti, če se bo vojna že prej začela?

Stalin je konec maja 1941. leta postal predsednik vlade in je prevzel odgovornost za vse ukrepe v notranji in zunanji politiki.

Z vseh strani prihajajo podatki: Nemčija namerava napasti Sovjetsko zvezo! To sporoča ambasador iz Washingtona, Churchill iz Londona, Tito iz okupiranega Beograda. Sorge, največji obveščevalec druge svetovne vojne, je sporočil iz Tokia:

»Vojna med Nemčijo in Sovjetsko zvezo se bo začela 20. junija... Na meji je osredotočeno 170 do 190 divizij. Smeri napada: Moskva, Leningrad...«

Stalin se ni oziral na poročila Sorgeja, Washingtona, Londona in Beograda. TASS je v službeni izjavi z dne 14. junija celo zanikala možnost, da bi Nemčija napadla Sovjetsko zvezo. Novi obrambni minister Timošenko obvešča Stalina o nevarni situaciji, toda Stalin mu odgovarja:

»Nikan ne povzročajte panike!«

Sele v noči od 21. na 22. junij je obrambno ministrstvo opozorilo obmejna vojaška okrožja:

»Dva in dvajsetega ali 23. junija je možen iznenaden nemški napad, ki ga lahko prično s provokativnimi akcijami... Vaša naloga je, da ne boste nasledili provokacijam, ki lahko povzročijo hude posledice. Hkrati s tem je treba zavrniti napad Nemcev

ali njihovih zaveznikov... Vse enote naj bodo pripravljene...«

»Bil je potr, živčen in neuravnovešen...«

Navodilo je v vojaška okrožja, ki so imela sedeže v Leningradu, Minsku, Kijevu in Odesi, prispelo 22. junija ob enih ponoči, dve uri kasneje pa je 190 nemško-satelitskih divizij že krenilo v napad.

»Nemško letalstvo bombardira Rovno, Kovno, Sevastopolj in Odeso, mi je zgodaj zjutraj sporočil načelnik generalštaba general Zukov,« piše general Tulenev, takratni komandant moskovskega vojaškega okrožja. »Ko smo to sporočili Stalinu, je odgovoril, da je to provokacija nemških generalov.«

Iste dne opoldne je sovjetska vlada po radiu obvestila sovjetsko prebivalstvo o nemškem napadu. Izdali so odlok o mobilizaciji, objavili vojno stanje in vzpostavili vojaška sodišča. Obmejna vojaška okrožja so se spremenila v poveljstva front. Medtem pa so nemške armade prodirale proti Kijevu, Minsku in ob Baltiku. Že dopoldne so uničile 1200 sovjetskih letal, izmeč teh osemsto na tleh. Ob desetih zvečer je izšlo prvo vojno poročilo obrambnega ministrstva:

»Nemški napad smo zavrnili in naše sile prehajajo v protiofenzivo.«

Drugega dne vojne so ustanovili glavno poveljstvo-oboroženih sil, ki mu je načeloval maršal Timošenko.

»V prvih dneh vojne,« piše maršal Voronov, »sem le redkokdaj videl Stalina. Bil pa je potr, živčen in neuravnovešen.«

Sele 30. junija so ustanovili državni obrambni komite, na čelu katerega je bil Stalin. Tretjega julija je govoril po radiu. 10. julija pa so ustanovili vrhovno poveljstvo s Stalinom na čelu.

Kdo je kriv za Kijev?

Začela se je kijevska bitka. Budjonij in general Kirponos, takratni komandant jugozahodne fronte, zahtevata, da je treba Kijev izprazniti. Stalin pa se je

odločno izjasnil proti umiku iz Kijeva in zahteva, da ga je treba brezpogojno braniti.

Maršal Budjonij se s Stalinom ni strinjal in je dal ostavko. Zamejhal ga je maršal Timošenko. Takoj nato načelnik štaba jugozahodne fronte general

Tupikov obvešča načelnika generalštaba maršala Sapošnikova, da »je treba vsak dan pričakovati katastrofo«. Sapošnikov pa mu je naročil, naj store, kar jim je Stalin ukazal.

Tako so 16. novembra nemške oklopne sile obkrožile 5., 21., 26. in 37. sovjetsko armado. Naslednjega dne ob 23.40 pa je maršal Sapošnikov po nalogu vrhovnega štaba sporočil generalu Kirponosu, da je vrhovni komandant dovolil umik iz Kijeva. Prepozno. Rdeča armada je izgubila 200.000 vojakov, Nemci pa celo trdijo, da so našli 677.085 sovjetskih ujetnikov...

Vojni zločinec naj bi iskal vojne zločince?

Ministrstvo za zunanje zadeve SZ je poslalo veleposlaništvu Zvezne republike Nemčije v Moskvi noto, v kateri zahteva, naj nemškega državljan Ervina Schülleja postavijo pred sodišče. V noti je obremenilno gradivo z izjavami prič, v katerem nastopa omenjeni gospod kot vojni zločinec. V letih 1941 in 1942 je namreč kot pripadnik redne nemške vojske ubil dva sovjetska državljanja, ropal in počenjal pa je še druge zločine.

Zadeva ne bi bila tako strašna, če ne bi Schülle po poročilih agencije AP zdaj opravljal službo načelnika urada za raziskovanje vojnih zločinov v Ludwigsburgu! Že lani mu je šlo za nohte, ko je nekje priznal, da je bil za časa nacizma tudi sam član Hitlerjeve stranke. Takrat ga je branil sam kancler Erhard, vlada pa je odločno zavrnila vse zahteve, da bi gospoda Schülleja odstavili...

Najnovjša sovjetska bojna tehnika

V zadnjih letih so v sovjetskih oboroženih silah, zlasti v letalstvu, nastale velike spremembe. Naj omenimo samo nekatere novosti: Medcelinski nosilci raket so prave zračne ladje, ki lahko dosežejo vsako točko na Zemljinu površini. Oboroženi so z dirigiranimi raketnimi izstrelki tipa »zrak — zemlja«, ki imajo v svoji bojni glavi jedrsko polnitev. Novim letalom — nosilcem raket ni treba, kot nekdanjim bombnikom, prileteti na cilj, temveč lahko izstrele svoje rakete že več sto kilometrov pred njim.

Nadzvočni lovci-bombniki imajo nalogo, da iznenada v nizkem poletu ali pa iz večjih višin napadajo cilje na zemlji z bombami in obstreljujejo z raketami »zrak — zemlja«.

Nadzvočni lovci-prestrelalci let s hitrostjo topovske granate. Imajo nalogo, da prestreljajo in uničijo celo najhitrejša nasprotnikova letala, s piloti ali teledirigirana. Delujejo lahko podnevi, ponoči in v vsakem vremenu. V zraku napadajo cilje ne glede na njihovo višino — od zemeljske površine do praga vesolja.

Mornariška letala — nosilci raket so velika in zelo hitra letala z nalogo, da uničujejo vojne in trgovske ladje v kateremkoli delu morja ali oceana. Podmornice, ki so skrite pod vodno gladino, jim tudi ne morejo utiti. Poglavitna oborožitev teh »morskih raketonoscev« so dirigirani in samodirigirani projektili, ki jih izstrele proti cilju že iz razdalje nekaj deset ali celo sto kilometrov.

Sovjetska vojska ima toliko sodobnih transportnih letal, da lahko z njimi hkrati prepeljejo večje vojaške enote s topovi, oklopnimi transporterji, tanki in raketami »zemlja — zemlja«.

KAKO JE NASTALA PRVA JUGOSLAVIJA

MIHAJLO ROSTOHAR

Takoj odhitim na kolodvor, poiščem majorja Svabiča, kateremu razložim politično in vojaško situacijo v Sloveniji in na Hrvaškem ter ga pregovorim, da ostane začasno v Ljubljani, kjer bi nam pomagal vzdrževati red in skupaj z narodno stražo braniti Ljubljano pred italijansko okupacijo. Major Svabič je z razumevanjem sprejel moj predlog. Po kratkem odmoru in skromnem okrepčilu sem peljal cel transport v »belgijsko« vojašnico. O tem sem obvestil »Narodno vladu« z naročilom, naj priskrbi za to vojaštvo prehrano. Slišal sem, da se je ljubljanski župan zaradi tega razburjal, češ da ima hrane komaj za ljubljansko prebivalstvo. Predlagal je vladi, da se to vojaštvo odpremi v Srbijo, kjer je še dovolj hrane. Proti temu smo slovenski oficirji odločno protestirali pri vladi in na magistratu. Tako je k sreči ta srbska posadka ostala v Ljubljani, kajti kmalu nato se je ta posadka na poziv Narodne vlade morala postaviti pri Vrhniku proti Italijanom, jih potisnila nazaj tja do Rakeka in tam zavzela bojne položaje. Letemu se imamo zahvaliti, da Italijani niso zasedli Ljubljane in cele Kranjske tja do Karavank in Kamniških planin. Zaradi nas, Slovencev, bi si antanta ne pulila las, kajti na mirovni konferenci je naša zahteva po samostojni narodni državi nalletela na gluha ušesa in tako je cela Primorska in Notranjska postala italijanska provinca.

Takratna Narodna vlada v Ljubljani očitno ni obvladala situacije. Ni se zavedala svoje poglavitne naloge, da bi pravčasno razglasila mobilizacijo in organizirala narodno vojsko, s katero bi v pravem trenutku zasedla slovensko ozemlje. Pri narodnih svetih v Trstu in Gorici so sicer obstajale majhne posadke. Toda te posadke so bile razorožene in razgnane. 4. novembra mi je telefoniral dr. Puc iz Gorice, da so v mesto vdrla italijanski vojaki. Vpraša me, kaj naj naredi. Odgovorim mu, naj se drži, dokler more. Kakor sem zvedel pozneje od dr. Puca, so Italijani našo posadko v Gorici še isti dan razorožili. Narodna sveta v Celovcu in v Mariboru sta ponovno prošila za vojaško pomoč, da bi zasedli slovenske kraje. Major Maister me je večkrat telefonično klical, naj mu dam navodila, kajti od Narodne vlade v Ljubljani ne dobi nobenega pametnega nasveta. Svetoval sem mu, naj sam vzame iniciativo v roke, naj organizira narodno četo in naj zasede slovenske kraje tja do Spilja in Radgone. Tako se je tudi zgodilo. Le Maistrovi iniciativi se imamo zahvaliti, da je to ozemlje z Mariborom ostalo Sloveniji, drugače bi se z Mariborom in njegovim zaledjem zgodilo to, kar se je zgodilo s slovensko Koroško in Primorsko, ki smo ju zamudili zasedati. Mariborski narodni svet je takoj od začetka postopal samostojno, ko je videl politično zmedo v Ljubljani. To je bila naša sreča.

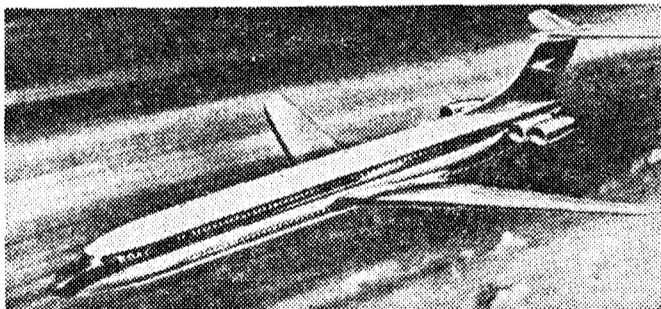
Za naše kasnejše politične neuspehe je odgovorna takratna Narodna vlada v Ljubljani, ker je vladajoča klerikalna stranka zastopala bolj svoje strankarske, kakor pa narodne interese. Govorilo se je, da je bila italijanska okupacija klerikalcem celo bolj simpatična, kakor pa zedinjenje s pravoslavno Srbijo. To je verjetno, kajti katoliška Italija s papežem bi bila klerikalcem edino nadomestilo za izgubljeno Avstrijo. Le tako se da razumeti, da Narodna vlada, kjer so imeli odločilno besedo klerikalci, ni hotela izvesti mobilizacije kljub temu, da so tako oficirski klub kakor napredni člani vlade ponovno zahtevali mobilizacijo. Mobilizacijo bi bila Narodna vlada lahko izvedla, ako bi je bila volja, kajti njena trdna politična opora je bila duhovščina, ki je takrat uživala še neomajen vpliv med slovenskim ljudstvom. Narodna vlada je celo slovenske rezervne oficirje gledala postrani. Vzrok je bil to, da sem 31. oktobra ob asistenci nadporočnika dr. Treota zagrozil vitezu Pogačniku z vojaško diktaturo, če se ne bo Narodna vlada nemudoma ustanovila. V Narodnem svetu so se namreč prevrivali med seboj za predsedstvo v Narodni vladi, medtem ko je situacija na zahodni meji postajala od ure do ure bolj kritična. Nekaj dni nato je prišel na štacijsko poveljstvo takratni poverjenik za vojaštvo Lovro Pogačnik in je v imenu Narodne vlade zahteval, naj izročim štacijsko poveljstvo generalu Ištvanoviću, ki je prišel iz Zagreba in naj se demobiliziram. To sem tudi storil, kajti zavedal sem se, da bi vsak nasproten korak z moje strani lahko imel nevarne posledice za narodno stvar. Ko sem odložil vojaško suknjo, so isto storili tudi ostali rezervni oficirji. Narodna vlada pa se je raje naslonila na nekatere aktivne oficirje, ki so prišli s fronte v Ljubljano in se dali vladi na razpolago. Toda za našo narodno stvar ti oficirji niso ničesar storili.

Moje prepričanje je bilo in je še danes, da klerikalci niso bili za zedinjenje vseh Jugoslovanov v eno državo. Njihov politični ideal je bilo zedinjenje katoliških Jugoslovanov v samostojno državo pod žezlom habsburške dinastije. Le tako se da razumeti njihovo takratno obnašanje. Njihov načrt pa se ni uresničil zaradi tega, ker je Narodno veče v Zagrebu, v katerem je imela srbohrvatska koalicija odločilno besedo, imelo v svojem programu zedinjenje vseh Jugoslovanov v enotno državo pod dinastijo Karadžorđevićev. To se je po daljših pogajanjih tudi uresničilo.

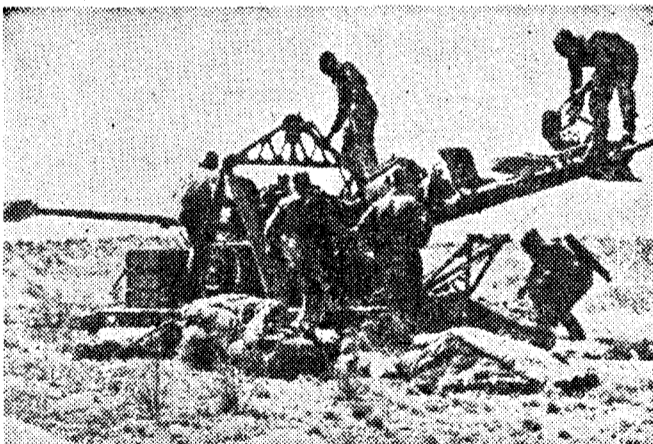
Tako je bila ustanovljena prva Jugoslavija. Zgrajena je bila sicer na kapitalističnem družbenem redu, kajti socialistične sile v Jugoslaviji so bile takrat še šibke. Delavstvo je bilo razcepljeno tako v Sloveniji kakor v ostalih jugoslovanskih republikah. Vsi njegovi poznejši nastopi so se končali neuspešno. Toda socialistične sile so se v prvi Jugoslaviji krepile kljub »Obznani«, tako da so v času Hitlerjeve okupacije postale odločen faktor v osvobodilni borbi, ki nam je prinesla drugo Jugoslavijo s socialističnim družbenim redom. Menim pa, da brez prve ne bi danes bilo druge, nove Jugoslavije.

KONEC

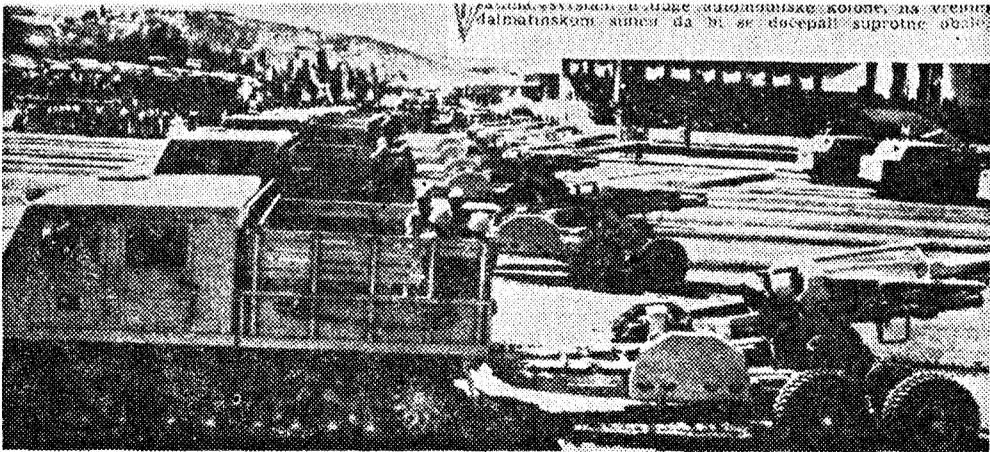
V BESEDI IN PODOBI

Angleška letalska družba BOAC je pred kratkim objavila prve podatke o načrtih za rekonstrukcijo reaktivnega potniškega letala »Super VC 10«. Namen rekonstrukcije je zmanjšati stroške za 20 odstotkov na vsakega potnika. To bodo dosegli tako, da bodo v trupu letala uredili kabine za potnike v dveh nadstropjih. Tako bo to letalo le z nekaj malega močnejšimi motorji prevažalo 265 potnikov iz Rima v New York

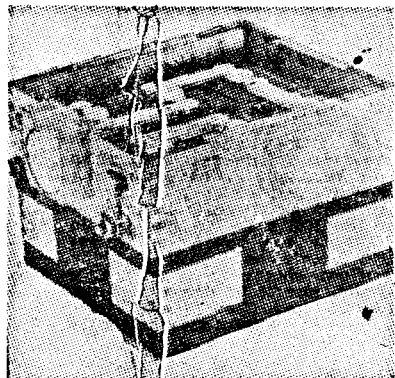
SOVJETSKE ZRAČNO DESANTNE ENOTE imajo opremo za spuščanje tankov, samohodnih topov, protitankovskih topov, havbic in inženirске opreme. Na sliki vidimo top, ki so ga bili spustili iz zraka in s katerega vojaki snemajo padalsko opremo

VOJSKA ZDRUŽENE ARABSKE REPUBLIKE je oborožena z najsoodobnejšim orožjem, vključno raketnim. Na eni izmed zadnjih vojaških parad so gledalci imeli priložnost videti tudi najmodernejšo motorizirane havbice sovjetskega izvora

Rudniki svinca in topilnica Mežica

AKUMULATORJI »VESNA«
SO IZDELANI PO SODOBNIH
METODAH TEHNOLOŠKIH
POSTOPKOV

KVALITETA NAŠIH AKUMULATORJEV JE PLOD
DOLGOLETNIH IZKUŠENJ
NAŠIH SERVISOV ZA AKUMULATORJE SE LAHKO
POSLUŽUJETE PO VSEJ DRŽAVI!

Podjetje za predvajanje filmov

Kino »Peca«, Prevalje

S POSLOVNIMI ENOTAMI: NA RAVNAH — PREVÁLJAH — V MEZICI —
ZERJAVU IN V ČRNI NA KOROŠKEM

PRIPOROČAMO OBISK KINEMATOGRAFOV, KJER PREDVAJAMO VEDNO
IZBRAN PROGRAM FILMOV

Obrtno podjetje

»INSTALATER«

PREVALJE

opravlja solidno in po konkurenčnih
cenah vse električne in vodovodne in-
stalacije, montira centralno ogrevanje
ter izvaja krovška in kleparska dela.
Se priporoča.

»ELEKTRO

CELJE«

poslovna enota SLOVENJ GRADEC

- Vzdrževanje naprav za distribucijo
- električne energije — oskrba in-
- dustrije in gospodinjstev z ener-
- gijo.

Trgovsko podjetje

»Velma«

VELENJE

Vedno bogate zaloge, zmerne cene in
solidna postrežba — cilj naših
prizadevanj

Priporočamo obisk v naših prodajalnah
v Velenju

Trgovsko podjetje

»Jadranka«

IZOLA

zalaga trg s prehrabnenimi artikli.

Ob dvajseti obletnici osvoboditve
naše iskrene čestitke.

Gostinsko podjetje

»KOROŠKI DOM«, PREVALJE

Kadar se mudite v koroškem kotu naše
ožje domovine, obiščite naše gostinske
lokale: Kolodvorsko restavracijo, Sta-
ro pošto, Koroški dom, Vinsko klet na
Prevaljah, planinsko postojanko »Hau-
zér«, gostilno s prenočiščem na Holm-
cu (mejni prehod).

Povsod vas solidno in po zmernih ce-
nah postrežemo.

Trgovsko podjetje

»ZARJA«

SOŠTANJ

- nudi cenjenim potrošnikom tekstil,
- konfekcijo, galanterijsko blago in
- špecerijo po konkurenčnih cenah.

Obiščite novo samopostrežno trgovino,
v kateri vam nudimo bogato izbiro po-
trošnih dobrin.

Obiščite obrate gostinskega podjetja Tržič

- hotel »POŠTA«
- GOSTILNA NA RAVNAH
- gostilna »POD KOŠUTO-ANKELE«
- nova restavracija
- »POD LJUBELJEM«
- bife »KINO«

SOLIDNA POSTREŽBA — ZMERNE CENE.

KOMUNALNO PODJETJE

LJUBNO OB SAVINJI

UPRAVLJA Z VODOVODNIM
OMREŽJEM,

AVTOPREVOZNIŠTVOM —

OBROT PEKARNA IN ŽAGA,

TER OSTALA

KOMUNALNA DEJAVNOST

Obrtno podjetje

»DIMNIKARSTVO«

Radlje ob Dravi

- Vzdrževanje,
- pregledi dimnih napeljav
- in ometanje

Trgovsko podjetje

»ZARJA«

SLOVENJ GRADEC

oskrbuje potrošnike s špecerijskim
blagom, galanterijo, manufakuro, stek-
lom, porcelanom, gradbenim materia-
lom in ostalimi potrošnimi dobrinami.

Gostinsko podjetje

»Uršlja«

RAVNE NA KOROŠKEM

v svojih obratih:

- gostilna »URŠLJA«
- gostišče »DALMATINEC«
- bife »PRI LIPI« in
- »VINSKA KLET«

nudi cenjenim gostom izbrane pijače in
jedače po zmernih cenah.

Hotel TURIST, Ljubljana,

DALMATINOVA 13 — JUGOSLAVIJA

Telefon: 33-244, 37-110 — Telegram: Turisthotel Ljubljana

- Sodobno urejen hotel s 140 posteljami, tekoča topla in mrzla voda,
- apartmaji, sobe s kopalnico in prhami.
- HOTEL ima restavracijo z mednarodno kuhinjo in domačimi spe-
- cialitetami. Prijeten restavracijski vrt, posebni prostori za družabne
- prireditve. HOTEL ima lastno menjalnico.

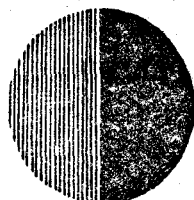
Restavracija ZLATOROG, Zupančičeva 9, nudi vse specialitete iz divjačine.
Restavracija DALMACIJA, Trubarjeva 23, nudi vse vrste rib, pripravljene na razne
načine.

LIN

NAZARJE

— lesno industrijsko podjetje

proizvaja rezan les vseh vrst, zaboje,
galanterijske izdelke in stavbeno
pohištvo po dnevno konkurenčnih cenah

Aero
CELJE - SLOVENIJA

KARBON PAPIR • INDIGO PAPIR • BARVNI TRAKOVI ZA PISALNE STROJE • MATRICE ZA RAZMNOŽEVANJE • LEPLJIVI TRAK SELOTEJF • LEPIKOL • CRNILO ZA NALIVNA PERESA • JASNIT PAPIR ZA RAZMNOŽEVANJE NAČRTOV

Invalidski teden v Kranju

V soboto 11. t. m. so v Kranju slavnostno zaključili invalidski teden, ki je bil prirejen z namenom, da bi poživili dejavnost invalidov na kulturnem in športnem področju kot tudi politično razgibali članstvo ter organizacije ZVVI. Opozoriti bi moral javnost, da so invalidi družbeno aktivni. Lahko rečemo, da je teden, kar se tiče tega, uspel bolj,

kakor bi utegnili predvidevati največji optimisti. Literarni večer Mileta Pavlina je obiskalo rekordno število poslušalcev. Avtorjem izvajanjem so sledili z zanimanjem in zadovoljni zapuščali dvorano. Slikarska razstava invalidov Eda Resmana in Jožeta Stinkovca je bila odprta ves teden. Obiskal jo je

nadvse zadovoljivo število ljudi. V glavnem so bili vsi z razstavo zadovoljni. Skupno 17 del v olju je pomenilo za obiskovalce pravo presečenec, saj marsikdo ni pričakoval od invalida drugega kot da je sposoben za pokol. V občini živi še nekaj invalidov, ki se uveljavljajo kot slikarji-amaterji. Kazalo bi, da bi svoje delo pokazali na razstavi v Prešernovi hiši. Teden so zaključili s koncertom Invalidskega pevskega zbora iz Ljubljane. Dvorana občinske skupščine je bila polna. Poslušalci so imeli redke užitek. Navdušeno so ploskali in očitno je, da je partijska pesem ljudem še vedno pri srcu.

Poizvedba

Karel Pureber z Jesenice, Strelška 6, išče tovariše-internance koncentracijskega taborišča Dachau in Allach, ki se ga še spominjajo. V taborišče je bil pripeljan 20. oktobra 1943 (v Dachau), naslednjega leta pa je bil premeščen v Allach, kjer je ostal do osvoboditve. Tovariš Pureber se še dobro spominja sabotažne akcije v »kolinkomandi« ter tovarišev Semicija iz okolice Blok, Pretnarja ter Vintarja iz Straže. Ima tudi fotografijo Evgena Glavana, katero priložimo. Omenjene tovariše prosimo, da pošljejo svoje naslove na naslov:

Karel Pureber, Jesenice, Strelska 6

Spomenik v Trbojah

V okviru krajevnega praznika in v počastitev 20. obletnice osvoboditve so v Trbojah pri Kranju odkrili spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Odkritja spomenika v novorejenem Parku sponobde se je udeležilo nekaj nad tisoč domačinov.

Sredstva za spomenik, sestavljen iz petih stebrov na marmornatem podstavku, so poleg občinske skupščine Kranj in krajevne skupnosti prispevali tudi vaščani. S prostovoljnimi delom so tudi uredili park in temelj za kamnito kompozicijo spomenika. Zlasti so se odlikovali člani mladinske organizacije.

Med gorenjske podeželske kraje, ki so za NOB prispevali velik delež, štetojmo tudi vas Trboje, ki leži na levi obali Save med Kranjem in Smednikom. Ze med obema vojnama je nekaj vaščanov hodilo na delo v kranjske tovarne, kjer so se pridružili delavskemu gibanju, sodelovali v stavkah in pred fašističnim napadom na Jugoslavijo organizirali sodelovanje s KPJ. Ti so bili potem, ko so Nemci okupirali Gorenjsko, prvi pobudniki odpora proti nacizmu. Na pobudo Vinka Jenka so že polet 1941 ustanovili vaški odbor OF. Poleg Vinka Jenka so v odboru delali še Anton in Marija Bohinc, Janez Simovc, Janez Jenko in v začetku tudi Ignac Hiebsar. V vas je večkrat prišel tudi že pokojni Tomo Brejč-Lojze, pa tudi Anton Dolinšek-Metod, preko katerega je odbor imel zvezo s pokrajinskim komitejem KP za Gorenjsko in vojnimi štabom. Nato so v vas pričele prihajati manjše partizanske enote. Pribornih februarjskih dneh 1942, ko so gestapovci izvršili prve nasilne akcije nad vaščani, je politično delo nekoliko zamrlo. Polet 1943 je posebno močno zažvela dejavnost SKOJ. V vasi je bila ustanovljena partijska celica, gospodarska komi-

sija in odbor žena. Skozi Trboje je vodila redna kurirska zveza čez Savo. Colin, s katerim so se prevažali kurirji, še vedno hranijo v kranjskem muzeju. Kraji v ravnini, posebno v okolici Kranja, so bili bolj podvrženi vplivu porajajoče se izdajalske bele garde kot pa kraj vna po bojni planin in gora. Belogardisti so odkrito nastopili že polet 1944, ko so na čelu z domačinom Jernejem Novakom-Purgarjem usnanovili svojo postojanko v smledniški gzaščini. Belogardisti, ki sicer drugje na Gorenjskem niso imeli zaščite, so med ljudstvom počeli strašno grozodejstva. Navzlic terorju in izsiljevanju pa vaščani niso klonili, čeprav je žal prav iz tega kraja došla več belogardističnih odpadnikov.

JR

Henrik Zbil

Novice iz Šmarjete

Konec avgusta se je sestalo vojsvo krajevne organizacije ZE NOV v Šmarjeti na Dolenskem. Obravnali so več važnih vprašanj. Tako so se dotaknili položaja borcev-kmetov v zvezi z okrožniso zavoda za socialno zavarovanje in potovanja v Renici v Italiji, kjer je bilo med vojno eno izmed koncentracijskih taborišč za naše ljudi. Toda za večino članov je to potovanje predrago, morali bi dobiti sredstva iz drugih virov. Zato je mudi upanja, da se bo potovanja udeležilo kaj več ljudi.

Precej na dolgo so govorili o postavitvi spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja v Beli Cerkvi. Člani predsedstva so iz ust predstavnik predsedstva ZJ NOV novomeške občine na seji lahko zvedeli, da spomenik že delajo in da ga bodo lahko odkrili v mesecu oktobru letos.

Loosebna komisija si je že ogledala prostor, kjer bo stal spomenik. Obenem so razpravljali tudi o vzdrževanju grobišč in spomenikov na področju šmarjetske organizacije. Za zdaj so ugotovili, da je to delo še kar zgledno in da bi bilo lepo, če bi bilo takšno tudi vnaprej.

Na seji so se tudi pritoževali, da so priznavalnine v novomeški občini nižje kot v drugih. To pa zaradi gospodarske nerazvitosti po eni strani, po drugi strani pa zaradi velikega števila borcev, saj je bila novomeška okolica že zelo zgodaj žarišče NOB.

Zaradi tega, ker se dosedanj tajnik sell v Ljubljano, so izvolili novega, tovariša Franca Lenarja, stoođstotnega invalida iz NOB. Stari tajnik je svojo funkcijo opravljal kar deset let, zato so se mu za pritrvalno delo lepo zahvalili. D. P.

V Srednjem Lokovcu...

Tam, kjer se razhajajo pota proti Kalu nad Kanalom, proti Banjšicam in kmalu za ovinkom v Srednji Lokovec, so prizadevni ljudje, združeni v Krajevnem odboru družbeno političnih organizacij Lokovcev, postavili graniten obelisk. Sestavlja jo ga trije po štiri metre visoki stebri. Spomenik je projektiral arhitekt Vuga iz Nove Gorice.

Postavljen je v spomin na borbeni delež teh krajev v NOB in v spomin vsem tistim, ki so tod okoli padli za svobodo. Stoji na mestu, kjer so se v letih osvobodilne vojne spopadale in menjavale naše in sovražne zasede. Stoji na razpotju pred vasio, kakor neomajen stražar vseh tihih in skromnih pa zavednih domačin, posejanih vzdolj in po tež lokovskih njiv in gmajni.

S skromnim napisom se spominja tistih, ki jih ni več:

»Imeli smo jih, v gorh hrast...«
Ta spomenik so odkrili v nedeljo 26. septembra. Slovesnosti so se udeležili številni borci in aktivisti, ki so se med preteklo vojno bojevali in zadrževali v teh krajih. C. Z.

Moravina

Nihče ni ustvaril ime kvalitete v enem dnevu.
Kakovost mora biti stalna, leta in leta!
Turisti, izletniki - kadite ljubljansko Moravo!

Grafično predelovalno podjetje

»EMBALAŽA«

MARIBOR, Meljska cesta 86 - telefon 22-871

- izdeluje tekstilne cevke za tekstilno industrijo in vse vrste škatel
- iz lepenke, kromovega kartona ter valovite lepenke

Vsa naročila realiziramo v najkrajšem času in po solidnih cenah.
SE PRIPOROČA DELOVNI KOLEKTIV.

Izdelovalnica gumiranega papirja Velenje

Priporoča svoje renomirane izdelke vseh vrst lepilnega papirja

Zlatorog MARIBOR

Proizvaja:

- pralna in toaletna mila
- detergente: Rio-extra plavi, Oskar-novi, Perilo, Rio Super, Dik, Cet.
- kozmetične proizvode: Solea krema, Baby krema, Van kait »S«, Soled
- Schwarzkopf proizvode: Fit, Glemo, Seborin, Palette, Igora Royal TAFT.

Brzljavni naslov: »ZLATOROG«, Maribor
telefon 22-147
poštini predal 309
tekoči račun 604-11
1-144

LJUBLJANA - TRANSPORT

Žičnica VELIKA PLANINA

AVTOBUSNA ZVEZA LJUBLJANA-KAMNIK-KAMNIŠKA BISTRICA-VZPENJAČA NA VELIKO PLANINO.

Velika Planina je visoka planota v Kamniških Alpah, 30 km severno od Ljubljane. Zaradi zdravega podnebja, veličastnega gorskega okolja jo radi obiskujejo turisti zlasti pozimi, ko nudijo njena valovita tu in tam redko z macesni in smrekami porasla pobočja, ki jih pokrije debela snežna odeja. idealno smuko.

Komunalna banka Slovenj Gradec

Sprejema hranilne vloge, odpira žiro račune zasebnikom. Hranilne vloge se obrestujejo od 5 do 7 odstotkov letno. Tajnost hranilnih vlog je zagotovljena, za obveznosti iz hranilnih vlog jamči država.

Cestno podjetje celje

VZDRŽEVANJE, OBNOVA, GRADNJA IN REKONSTRUKCIJA CEST.
ZEMELJSKA DELA IN ASFALTNA OBLOGA.

Živilski kombinat intes MARIBOR

PRIPOROČA CENJENIM ODJEMALCEM SVOJE KVALITETNE MLEVSKE, TESTENINARSKÉ, PEKOVSKÉ IN SLAŠČIČARSKÉ IZDELKE

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

• Oaza sladke vode v oceanu. Vzhodno od floridske obale je sredi oceana okroglo področje (30 m v premeru) popolnoma čiste sladke vode. Ladije, ki plovejo mimo tega mesta, pogosto zajemajo tu potrebne količine svoje sladkovodne zaloge. Raziskovanja so pokazala, da je pod to sladkovodno površino na oceanskem dnu 40-meterska vdolbina, iz katere bruhata sladka voda. Izvir je tako močan, da se prebije sladka voda prav do morske površine.

Dobro je, če veste...

• Beli amur je riba, ki živi v sibirski reki Amurju in se hrani z rastlinami. Beli amur spada k družini krapov in mu je močno podobna, vendar pa raste neprimerno hitreje kot krap, doseže metrsko dolžino in 30-kilsko težo. Beli amur se hrani izključno le z vodnimi in drugimi rastlinami; zadovoljuje se z drobnimi rastlinami, uži pa tudi večje in grobe rastline, npr. trstiko in rogoz. Ta riba mora požreti do 30 kilogramov rastlin, da pridobi kg teže. Ugotovili so, da pospravi 200 odraslih belih amurjev vse vodne rastline na hektaru vodne površine, zaradi česar jih uporabljajo za čiščenje krapšč, vodnih kanalov in drugih voda, ki jih onespečajo razne škodljive vodne rastline. Njihovo meso je izredno okusno. Tudi pri nas poskušajo udomačiti to ribo. Dosedanje izkušnje so pokazale, da naše hidrološke in klimatske razmere ustrezajo pogojem za gojitev in življenje belega amurja v naših vodah, ter lahko pričakujemo, da se bo ta koristna riba udomačila in razmnožila tudi pri nas.

»V napad!« je zaklical svojim tovarišom partizan na sliki, ko je na čelu kolone na pohodu v mesečni noči prispel na vrh hriba. Iste besede zanosa in vere v zmago nad okupatorjem je uporabil za naslov svojega linoreza tudi znani partizanski slikar. Kdo? — Motiv za sliko bi prav lahko ustvilil v čase po kapitulaciji Italije, ko so partizani še z močnejšo voljo napadali sovražnika.

Kdo je avtor tega dela z naslovom »Primorski Kurent«? — Tega slovenskega slikarja in kiparja poznamo po nekaterih partizanskih spomenikih, pa tudi po ciklusu podob z motivi iz okupacije, kakor tudi po tej, ki simbolično prikazuje mrtvaško koračnico fašizma, namenjeno primorskemu ljudstvu. Naslikal je tudi več oljnih slik s prizori iz kmečkega življenja.

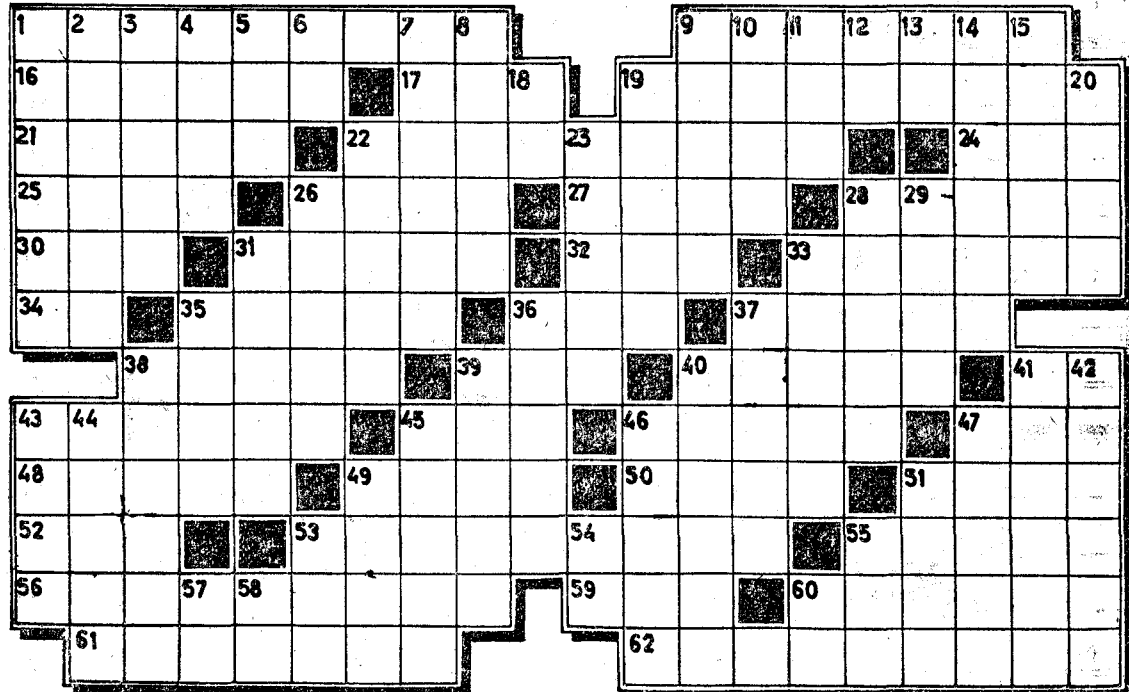

Na sliki je spomenik padlih borcev NOB v Novi Gorici, med drugim kot spomin na goriško fronto septembra 1943 — dvanaest dni in noči krvavih bojev. Partizani so nemškega sovražnika zadrževali le z lahkim orožjem in klonili šele, ko so jim »tigrji« pridrveli za hrbet. Nemci so se nad upornim primorskim ljudstvom strašno maščevali. — Kdaj je padla goriška fronta?

Slovenski slikar France Uršič je takole upodobil neumornega borca za poštenje in svobodo. Koga? — Portret je nastal leta 1942, tik pred smrtjo portretiranca, ki ga poznamo po svojevrednem slogu in tehniški risanja. Proti filistrom, lažnim rodoljubom in izkoriščevalcem se je boril s karikaturino in satiro. Okupator ga je zaradi sodelovanja z OF ustrelil v Gramozni jami.

NAGRADNA KRIŽANKA

• Norveška je bogata z otoki; ima jih več kot 150.000, naseljenih pa samo 2.250. Otoki, ki imajo večinoma strme in visoke obale, so pogosto neposrečni, goli. Norveška ima najbolj razčlenjeno obalo v Evropi, ki meri — z obalami otokov in fjordov — 20.000 kilometrov.

• Niliški konji zelo radi jedo sladkorni trs in so bili v Južni Afriki precej dolgo prava pokora za plantaže te važne industrijske rastline. Po številnih brezuspešnih poskusih, da bi lastnike plantaž rešili teh nepovabljenih gostov, je neki evropski zoolog pomagal plantažnikom tako, da je na poteh, po katerih so nilski konji hodili na plantaže, razmestil posode z nekim proizvodom, ki je dišal po levem telesu. Posledji niso v teh krajih nikdar več opazili nobenega nilskega konja.

• Svetovno povprečje naseljenosti znaša 23 ljudi po kvadratnem kilometru. Evropa je najgostejše naseljena celina s povprečjem 89 oseb po kvadratnem km.

• TV 15 iznaha vsak teden — Izdaja ga predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borce« Lj., Beethovnova 10 — Tisk in klistreži CZP »Ljudska pravica«, Ljubljana — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina znaša 1200 dinarjev — Posamezna številka stane 30 dinarjev — Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čem predaj 598-XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 600-11/608-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik »TV 15« 21-901, tajništvo in novinarji »TV 15« 22-313, uprava »TV 15« 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Odgovori
na »Znanje in spomin«:

1. France Slana
2. Tone Kralj
3. 22. septembra 1943
4. Hinka Smrkarja

Vodravno:

1. narodni heroj iz Slovenskih gor, ki so ga Nemci zverinsko mučili in ubili, 9. partizanski priimek Franca Leskoška, ko je bil komandant slovenskih partizanskih enot, 16. mesto v Vojvodini, 17. žuželka z ostrim pikom, 19. mesto v Sloveniji, ki je

dalo mnogo partizanov in bilo hudo bombardirano, 21. samec pernate živali, 22. prestolonaslednik, 24. slovenski zgodovinar (Josip) 25. grški bog vojne, 26. prometno vozilo, 27. mesto v Romuniji blizu madžarsko-jug. meje, 28. industrijsko mesto na Gorenjskem, 30. letenje, 31. reka

v Nemčiji, ob kateri leži Frankfurt (naša izgovorjava), 32. otok ob irski obali, 33. kraj na Stajerskem, kjer je sedež občine, 34. začetnici junaka v Jurčičevem romanu, 35. partizanski izraz za sovražnikov pohod, 36. velika lesena posoda, 37. partizanski priimek narodnega heroja (Stante), 38. ime nemške filmske igralke Schell, 39. katran, 40. del imena glavnega mesta Malezije ... Lumpur, 41. kratka za konjsko silo, 43. grški bog svetlobe, 45. kratka za »društvo inženirjev in tehnikov«, 46. nedavno umrl predsednik Indije (Pandit) 47. zbor, 48. vaha (pri sodu), 49. računska oznaka, 50. pihalni instrument, 51. literarna plaža, 52. otok v srednjem Jadranu, 53. rektorjev namestnik na fakulteti, 55. kar zaznavamo z očmi, 56. kraj na Hrvaškem onkraj Gorjancev z ustaško postojanko, ki jo je uničila Gubčeva brigada, 59. kratka za inkluzive (tuja pisava), 60. vrsta vojakov ali stražnikov, ki zapirajo dohod, 61. slabokrvnost, 62. med zadnjo vojno smo jo grenko okusili.

Navpično:

1. kraj v Srbiji blizu Titovega Užica, 2. trebušna mrena, 3. vrsta moške obleke, 4. šega, navada, značaj, 5. okrajšava za denarno enoto sosedne države, 6. nemški predlog, 7. reka na Hrvaškem (Gorski kotar), 8. veliko пристanišče na Japonskem,

9. samec nočne ptice, 10. vrsta volnena blaga, 11. ročaj, 12. pamet, 13. ime črke, 14. mesto v Eritreji, 15. planina v Vzhodni Srbiji, 18. kem. znak za zelo razširjeno kovino, 19. z nevoljo, 20. tekoča maščoba, 22. svojat, 23. raziskovalec kraških jam, 26. svojilni zaimek, 28. prislovčje, 29. leseni piugi, 31. partizanski priimek narodnega heroja Franca Kolmana, 23. kraj v Liki, 35. lopa, dvorana, 36. slovenski pesnik »moderne« (Dragotin), 37. kraj v Beli krajini, kjer je bila italijanska posadka, likvidirana novembra 1942, 38. vrsta tkanine, 39. papeževa krona, 40. rt na Hebridih (Skotska), 41. bojno ladje, ki spremlja tovorne ladje, kar je zlasti prišlo v poštev v drugi svetovni vojni, 42. srbsko žensko ime 43. sveti bik starih Egipčanov, 44. pristajalna steza na letališču, 45. zdravilna surovina, 46. kar je od not, 47. narod na Bližnjem Vzhodu, ki se bori za svobodo, 49. naselje, mesto, vas, 51. ime nemškega mitraljeza, katerih so mnogo zaplenili partizani, 53. predlog, 54. oziralni zaimek, 55. udav, 57. oblika pomožnega glagola, 58. kratka za dolžinsko mero, 60. avtomobilna oznaka za Koper.

33. bedast, 34. Aramis, 36. Ana, 37. rt, 38. Ernest, 40. Alenka, 42. ak, 43. kozel, 44. kum, 46. Taima, 48. VOS, 50. Ljubov Serce, 55. Bor, 57. Imato, 60. Amur, 61. Jean, 62. ukori, 64. navora, 66. Ind, 67. NDR, 68. dratec, 69. Areтино, 71. dušik, 72. drevesa, 73. Aristofan, 74. konstant.

IZZREBENCI

Med 227 rešitvami nagradne križanke v 34. številki »TV 15« smo izžrebali naslednjih deset nagrajencev:

1. nagrado v znesku 5000 dinarjev prejme Marko Otrin, Črnuče, 207, p. Črnuče pri Ljubljani;
2. nagrado v znesku 4000 dinarjev prejme Kozara Mulej, Maribor, Smetanova 43;
3. nagrado v znesku 3000 dinarjev prejme Ivan Lenardič, Gradnikov trg, 2, p. Kanal;
4. nagrado v znesku 1000 dinarjev prejme Bojan Obersnel, Kavškova 15, p. Ljubljana;
5. nagrado v znesku 1000 dinarjev prejme Nada Sedej, Cerkno 66, p. Cerkno.

Od 6. do 10. nagrade (knjižne nagrade) so dobili naslednji reševalci: Milica Kirbiš, Kranj, Zupančičeva 16; Vitomil Gruntar, Šmarje 55, p. Branik; Cilka Urankar, Sentvid 33, p. Lukovica; Dušan Škedl, Ljubljana, Zvonarska 9, in Zmagovir Potočnik, Maribor, Kočevarjeva 9.

Denarne in knjižne nagrade bodo nagrajenci prejeli po pošti. Rešitve za današnja križanka pošljite najkasneje do 20. oktobra.

BILO JE HUJE KAKOR HUDO...

dirjev. Spraševali so me, kako je zunaj. Nisem jih poznal, zato sem raje molčal. Na sodnji so me imeli kak mesec dni. Nato so me nemški policisti odgnali do avtomobila in me odpeljali v Begunje na Gorenjskem. Tam sem se znašel v bunkerju. Tri dni sem ležal na betonu in čakal na smrt.

Četrty dan me je neki policist odpeljal k poveljniku zaporov. Tam me je vprašal, če imam v Nemčiji kakšne sorodnike. Povedal sem mu, da imam v Dravogradu sestro. Po tem vprašanju sem se spet znašel v bunkerju. Po štirih mesecih čakanja so me neke noči zbudili, me priključili skupini, ki je že čakala na hodniku, me privezali k nekemu tovarišu, nato pa so nas vse skupaj odgnali peš do Lesc. Znašli smo se v zaplombiranem vagonu.

Po dolgi in mučni vožnji so se vrata odprla. Bili smo v Mauthausnu. Sprejela nas je skupina esesovcev z mitraljezi in psi na jermenih. Kričali so nad nami in kmalu smo bili v taborišču.

Otopel od vsega, kar sem bil že doživel, sem se kakor predrnil, ko smo prišli v taborišče, zakaj ko so odprli glavna vrata, sem zagledal cele skladvonice okostnjakov in napol žive nage ženske z otroki. Zaprli so nas v barako, ograjeno od vseh strani. Okoli taborišča je bil tri metre visok zid, na vrhu pa žica z električnim tokom visoke napetosti. Pobegniti od tod se ni dalo. Najprej so nas slegli, nato pa še obrili in ostrigili. Popolnoma nagi smo čakali šest dni, zgnateni v barako, kakor kup neizrekljive nesreče. Samo enkrat na dan so nam dali nekaj malega hrane, vsako uro pa so nas preiskovali, če imamo kaj uši. To so delali na zelo ponižujoč način. Sedmi dan so nas oblekli v progaste jetniške obleke, nam dali cokle in nas nagnali delat. Morali smo prenašati kameenje 284 stopnic visoko. Pri tem delu ni bilo slišati drugega kot vpitje esesovcev in priganjačev iz

vrst nemških kriminalcev. Ti so bili hujši od zveri. Vsak je imel pod seboj 40 do 50 jetnikov, zvečer pa se je z dela vrnila navadno le polovica. Kakor hitro je kdo omagal, ga je vojak udaril z železno palico po glavi in ga ubil. Kar nas je ostalo, smo bili kaj kmalu živj okostnjaki. Koža se je lupila z nas, nekaterim so odpovedale glasilke. Ko so me zajeli, sem tehtal 80 kg, v taborišču pa sem kmalu imel le 40.

Krematoriji so bili štirje, v njih je gorelo noč in dan, pa še niso uspeli upepeliti vseh trupel. Bilo je hudo, toda najhujše je bilo, ko sta omahnila dva moja najboljša tovariša, Zan Škrinjar iz Sel pri Suhorju in Anton Movern iz Dragomlje vasi.

Dan pred koncem vojne je esesovsko stražo okoli našega taborišča zamenjala policijska straža. Policisti niso bili tako hudobni in niso preveč pazili na nas. Čutili smo že bližnji konec in vdrli v šrambe za premog. Najedli smo se ga, bil je boljši od vsake potice.

Nekako opoldne smo zagledali prvega Američana, kmalu nato pa so prišli do nas oddelki. Ko so vojaki zagledali napol žive okostnjake in skladvonice trupel, žive pa okoli ust črne od premoga, so se zgrozili. Ponujali so nam vse, kar smo hoteli. Takrat je mnogo naših pomrlo, ker so se preveč najedli.

Znova smo začutili, da smo ljudje; bila je najšrečnejša pmlad. Čez šest tednov smo se odpeljali proti domovini. V Škofji Loki sem se spet priključil 31. diviziji. Nato so me prestelili v Novo mesto, kjer sem ostal do demobilizacije.

Zdi se mi, da je najhujši zločin, če bi zdaj na zločine nacistov pozabili.

Po pripovedovanju Alojza Kapša, Sela pri Semicu, zapisal F. D.